

Makale Bilgisi: Baykara, T. (2024). Tanrı Çocuğu Korusun Romanının Fanoncu Bir Tahlili. DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt:11, Sayı:1, ss.50-73.	Article Info: Baykara, T. (2024). A Fanonian Analysis Of <i>God Help The Child</i> . DEU Journal of Humanities, Volume11:, Issue:1, pp.50-73.
Kategori: Araştırma Makalesi	Category: Research Article
Gönderildiği Tarih: 23.10.2023	Date Submitted: 23.10.2023
Kabul Edildiği Tarih: 11.02.2024	Date Accepted: 11.02.2024

TANRI ÇOCUĞU KORUSUN ROMANININ FANONCU BİR TAHLİLİ

Tuba Baykara*

ÖZ

Nobel ve Pulitzer ödüllü roman yazarı Toni Morrison Amerikan edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Afrika kökenli olan yazarın eserlerinin odak noktası, kölelik sistemi ile ötekileştirilen siyah bedenlerdir. Morrison, özellikle siyahi kadın karakterler aracılığı ile siyahi halkın Amerikan toplumundaki deneyimlerine odaklanır. Morrison, eserlerinde temel olarak kölelik, ırkçılık, toplumsal baskı, ötekileştirme, kısacası beyaz kurallar çerçevesinde şekillenen siyahi yaşantıları ele alır. Böylece ten renginin belirlediği toplumsal hiyerarşide, siyah halkın var olma mücadelesini yansıtır. Benzer şekilde Frantz Fanon ise, ekonomik ve siyasal gerekçelerin yarattığı sömürgecilik sisteminin siyahi bireyler üzerinde oluşturduğu tahribatlara odaklanır. Psikiyatri doktoru olan Fanon, siyahi halkın beyazlar karşısındaki ikincil konumunu psikolojik etkileriyle birlikte ele alır ve siyahilerin benlik algısını irdeler. Fanon, siyahi halkın maruz kaldığı sistematik ırkçılık karşısındaki savunma mekanizmalarını psikolojik boyutlarıyla inceleyerek, sosyolojik çıkarımlarda bulunur. Siyahi bireylerin toplumsal baskı sonucu yabancılaşmalarının çok boyutlu nedenlerine odaklanır. Morrison ve Fanon'u bir araya getiren bu çalışmanın amacı, Toni Morrison'ın son romanı olan *Tanrı Çocuğu Korusun* adlı eserinin Fanoncu bir analizini yapmaktır. *Siyah Deri Beyaz Maskeler* adlı kitabında beyaz üstünlüğünün siyahlar üzerindeki etkilerini tartışan Fanon'un görüşlerinin, Morrison'ın romanındaki yansımaları, bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu doğrultuda siyahi kadının beyaz toplumdaki konumunun, toplumsal rollerinin belirleyicilerinin ve toplumsal değişkenlerin siyahi toplumun aile dinamiklerini, yani aile bireyleri arasındaki ilişkileri nasıl etkilediği açığa çıkarılmaktadır. Böylece Fanon'un üzerinde durduğu beyaz ırka ait olmanın yarattığı üstünlük duygusunun, Morrison'ın siyahi anne-kız ilişkisini nasıl şekillendirdiği, siyahi kadının, beyaz toplumun belirlediği sınırlara nasıl itildiği ve beyazlığın oluşturduğu kabul görmüş algılara nasıl tutsak edildiği derinlemesine irdelenmektedir.

Anahtar sözcükler: Frantz Fanon, Toni Morrison, Irkçılık, Ötekileştirme, Siyahi Kadın.

* Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İngiliz Dili Eğitimi. tbbaykara@gmail.com, ORCID: [0000-0002-0570-5283](https://orcid.org/0000-0002-0570-5283).

A FANONIAN ANALYSIS OF *GOD HELP THE CHILD***ABSTRACT**

The Nobel and Pulitzer Prize-winning novelist Toni Morrison is a significant figure in American literature. The black bodies marginalized by the slavery system are the main focus of her writings as an African descent author. Through her black female characters in particular, Morrison focuses on the experiences of black people in American society. Morrison generally deals with slavery, racism, social oppression, marginalization, in short, black lives shaped according to the white-dominated rules. She, hence, reflects the black people's struggles for existence under the social

hierarchy determined by the skin color. Similarly, Frantz Fanon focuses on the destruction of the colonial system created by the economic and political reasons on black individuals. Psychiatrist Fanon deals with the secondary position of black people in relation to white people with its psychological effects and scrutinizes black people's sense of self. By analyzing the defense mechanisms against the systematic racism to which black people are exposed, Fanon draws sociological arguments with their psychological dimensions. He focuses on the multidimensional causes of black people's alienation as a result of social oppression. The aim of this study which brings Morrison and Fanon together is to make a Fanonian analysis of Toni Morrison's last novel, *God Helps the Child*. This study primarily focuses on how Fanon's arguments in his book *Black Skin and White Masks* which discusses the reflections of white supremacy on black people are mirrored in Morrison's novel. Accordingly, the effects of black women's position in white society, the decisive factors of their social roles and societal variables on family dynamics based on the relationships between the family members have been revealed. This study, hence, deeply analyzes how the sense of superiority created by belonging to the white race, as emphasized by Fanon, shapes Morrison's black mother-daughter relationship, how the black woman is pushed into the boundaries defined by white society and how the accepted perceptions of whiteness keep her captive.

Keywords: Frantz Fanon, Toni Morrison, Racism, Marginalization, Black Woman.

Boyunduruk altındaki bir öküz gibi tarlalarınızı sürdüm.

Hiçbir erkek benle yarışamazdı.

Ben kadın değil miyim?

Baltalarınızla ormanlarınızı budadım.

Ve ben bir kadın değil miyim?

On üç çocuk doğurdum ve onlar başkalarının malı olup,

Garip topraklarda çalışsınlar diye

Benden koparıp başkalarına sattınız

Ben kadın değil miyim?¹

¹ Sojourner Truth (Akt. Maya Angelou, 2020, s. 180)

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun yeryüzündeki geçmişine bakıldığında ‘kadının varlığı’nın tartışılması gereken mevzuları barındırdığına şahit olunur. Ataerkil toplum yapısı, kadına belirli roller biçerek bu rolleri içselleştirmesini ve kabullenmesini bekler. Bu beklentiye kadına yönelik dayatmalar eşlik eder. Kadının değeri, erkek üzerinden belirlenir ve ne toplumsal konumuna ne de ev ile sınırlandırılan sorumluluklarına dair söz hakkı tanınır. Kadının, neredeyse tüm topluluklarda erkeğin gölgesinde kalan varlığı, toplumsal ve politik süreç içerisinde yeniden tanımlanmaya maruz bırakılır. Dolayısıyla kadın, kimliğinin ve toplumsal konumunun inşasında bir mücadele içerisinde bulur kendisini. Çünkü “bu geleneksel roller, kadınları Antik Çağ’dan bugüne tarihin asıl öznesi olan erkek karşısında “öteki” olarak konumlandırıyordu” (Bayrak Akyıldız, 2019, s. 139). Açık ve net bir şekilde, tarihin herhangi bir diliminde ve dünyanın herhangi bir yerinde kadın, öteki olarak tanımlanmaktadır. Bu durumda kadın, edilgenliğin simgesidir ve bedeni etken biçimde üremenin sembolü olsa da, ötekinin varlığı kadını bilinçli şekilde pasifleştirir. Murathan Mungan (2004, s. 8) kadınların bu durumunu şöyle açıklar: “[...] yaşam boyu verdikleri var olma savaşı; anne, eş, kız çocuğu, sevgili, metres olarak sürekli kendilerini bir erkek üzerinden tarif etmenin ağır, uzun yolu; bu uğurda onları çoğu kez karşı karşıya getiren ilişkilerin eşitsiz aritmetiği... Hepimizin bildiği hikayeler işte!” Görüldüğü gibi, kadının ikincil konumunun geçmişten bugüne kadar tartışmaların odağı olduğunu söylemek yanlış olmaz. Çünkü kadının, erkeğin gölgesinden sıyrılıp kendi olabilmesi için uzun ve meşakkatli bir yolculuktan geçmesi gerekir.

Mungan, *Kadınlığın 21 Hikayesi* başlıklı kitabında, “kadınlık durumu” denildiğinde ortada “sorunsal”laştırılmış bir mesele olduğuna dikkat çeker. Her sorunsalın kendi içerisinde bir kutupsallık taşıdığını ve bütünlük sanılan şeylerin çelişik yapısına işaret ettiğini söyler. Dolayısıyla da incelenmeyi, konuşulmayı ve tartışılmayı gerektirdiğini vurgular (2004, s. 7). Aslında yüzyıllar boyunca kadının, kadınlık rolleri ve kadının erkek karşısındaki ikincil konumu konuşulan ve tartışılan hususlar arasındadır. Hatta feminizm gibi kadın haklarının dile getirilmesine olanak sağlayan toplumsal hareketlerin zemini, kadına yönelik yanlış tutumların farkındalığı ile oluşmuştur. Aziz Şeker’in de (2019, s. 348) belirttiği gibi, tarihin erkeklere bahsettiği birçok şeyin kadınların emeği üzerine kurulduğunu fark eden kadın, mahrem ve kamusal alanda erkek egemenliğinin kendisine tanıdığı kısıtlamalarla çatışa çatışa bir özne olabileceğinin bilincine varması için çetin bir mücadele içerisinde kendisini bulmuştur. ‘Kadının anlaşılması için konuşulması gerekir’ düşüncesinin ilham olduğu bu çalışmanın amacı, varlığı ile sorunsallığın kendisini temsil eden siyahi kadını tartışmaktır.

Toplumsal dinamikler, cinsiyetinden ötürü ayrıştırılan kadına yeni bir sıfat ekler: siyah. Dolayısıyla kadın olmak beraberinde bir var olma mücadelesi iken, siyahi kadın olmak bu mücadeleyi daha çetin hale getirir. Kadınların sesini duyurmaya başlaması, hem erkeğin hem de beyaz kadının arkasında kalan siyahi kadın için de fırsattır ve siyahi kadın, kadınlara yönelik değişim rüzgârını yanına almak için tüm gücü ile mücadelenin bir parçası olur. Ancak siyahi kadının beyaz toplumdaki geçmişi teni gibi karadır. Bir yandan köle olarak beyaz halkın hizmetini gören siyahi kadın, öte yandan kocası ve çocuklarının sorumluluklarını yüklenir. Siyahi kadın yalnızca beyaz toplumun değil, cinsiyetinin de kölesidir. Daniel Royot'ın da dediği gibi (2007, s. 124), çok kültürlülüğün kurumsallaştırdığı farklılığa tapma, cinsel, toplumsal, etnik ve dinsel farklılıklar bazen siyasal doğruluk aşırılığına varabilir. Dolayısıyla bu aşırılık, en fazla siyahi kadını etkiler ve doğal olarak siyahi kadının var olma mücadelesi çeşitli araştırmaların konusu olur. Edebiyat, doğal olarak, siyahi kadının ele alındığı en etkili zemindir. Siyahi kadının toplumsal yükü, yazarların güçlü kalemleri ile birleşince, siyahi kadını anlamak, kadınlık durumunu anlamamanın ötesine geçer: “Siyahi bir anne kapıdan girebilecek belayı, pencereden içeri süzölebilecek yıkımı sezebilir. Öyle ki kendisi de bu şüphe silsilesinin girdabına kapılır. [...] Kendisi kapısının dışına çıktığında bütün yetkiler ona ve çocuklarına benzemeyen, onlar gibi düşünmeyen ve davranmayan insanların elindedir” (Angelou, 2020, s. 52). Maya Angelou, siyahi kadının, hem birey hem de anne olarak, beyazlar karşısındaki mücadelesi ve çelişkilerini özetler gibidir. Görüldüğü gibi, siyahi kadının sesi, sadece erkek hegemonyasına karşı değil, aynı zamanda beyaz otoritesine karşı da güçlü çıkmak zorundadır. Sadece kadın olarak var olmanın mücadelesi, siyahi kadın söz konusu olduğunda, dayatmalar sonucu içselleştirilen beyaz gücün direncini kırmaya da yönelik olur.

Toni Morrison, siyahi bir yazar olarak eserlerinde siyahi yaşantıyı konu edinir. Tüm eserleri, ötekileştirilen siyah bedenlerin anlaşılması üzerinedir. Ötekileştirilmenin siyahi bireyler üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkilerine odaklanan Morrison, siyahi yaşantının Amerikan toplumundaki kültürel ve tarihsel yansımalarını da ihmal etmez. Siyasal hiyerarşi ekseninde şekillenen siyah-beyaz ilişkisini, çelişkiler, çatışmalar, ayrışmalar ve kopmalar gibi uç noktalarda irdeleyerek kurgusallaştırır. Benzer şekilde, Claudia Tate (2023, s. 16), siyahi kadın yazarların, ırkları ve cinsiyetleri nedeniyle kendilerini iki kesişim noktasında bulduklarını ileri sürer. Bunlardan ilki Batı kültürünün Afrika mirasının kalıntılarını kestiği yer; diğeri ise kadın-tutumlarının ya uyumlu bir şekilde paralel, ince bir şekilde farklı olduğu ya da şiddetli bir çarpışma içinde olduğu yerdir. Dolayısıyla siyahi kadın yazarların çalışmalarının, tamamen genetik yapı tarafından belirlenmeyen, aynı zamanda bilinçli iradede oluşan bir durum olan insan olmanın ne anlama geldiğine odaklandığını söyler. Bu insanlık durumundan yola çıkan siyahi kadın yazarların kurgusal karakterlerinin, yabancı ve sıklıkla

tehdit edici bir dünyada, insanlık onurlarını ve duygusal hassasiyetlerini korumak için şaşırtıcı mücadeleler verdiğini vurgular. Morrison'ın eserlerinde bu mücadelenin izlerini sürmek mümkündür. Siyahi kadınları, eserlerinin merkezine yerleştiren yazar, siyahi kadının kimlik bunalımının ve aidiyet sorununun asıl sorumlusu olan ırk ayrımcılığı ile yakından ilgilenir. Siyahi kadını ırk ve cinsiyet ayrımcılığının şekillendirdiği farklı rollerle karşımıza çıkarır. Çünkü siyahi kadın da beyaz kadın gibi seven, sevilmeyi bekleyen, şefkat gösteren, çelişkileri ve hayal kırıklıkları gibi arzuları ve tutkuları olan, affeden ve affedilen bireydir. Başka bir ifadeyle, insana dair her şeyi siyah bedeninde barındıran kadındır. Bu çalışmada, Morrison'ın *Tanrı Çocuğu Korusun* adlı eseri, Frantz Fanon'un siyahlık gerçekliğini, ırkçılık kurgusu ile ilintilendirdiği ve psikiyatri biliminin ışığında irdelediği görüşleri doğrultusunda analiz edilmektedir. Çalışmanın odak noktası, Fanon'un vurguladığı beyazlığın yarattığı üstünlük duygusunun, Morrison'ın siyahi anne-kız ilişkisindeki yansımalarına dikkat çekmektir. Böylece siyahi kadının, beyazlığın yarattığı olumlu ve kabul görmüş algılara nasıl tutsak edildiği irdelenmektedir.

2. Siyahi Kadının Kaleminden Siyahi Kadın: Toni Morrison

Bedeni siyah, dili siyah, ruhu da siyah olsa gerek.

Frantz Fanon²

Amerikan edebiyatının güçlü kalemi ve önemli bir değeri olan Toni Morrison, kendi deneyimleri ve gözlemlerinden yola çıkarak, siyahi halkın yaşantısını tüm yönleriyle kurgusal zeminde irdeler. Afrikalı-Amerikalıların beyaz toplumla ilişkisini kölelik, ayrımcılık, ırkçılık, ten rengine dayalı beden ve güzellik algısı, siyahi bireyin kimlik bunalımı gibi sosyo-kültürel unsurlar üzerinden inceler. Bu ilişkiye rengini veren tarihsel ve politik gerçeklerden yola çıkan yazar, siyahi insanların acıları, ıstırapları, mutlulukları ve hayal kırıklıklarını etkili ve dokunaklı dili ile yansıtır. Morrison, siyahi bireyi ötekileştiren mekanizmaları mercek altına alır ve bu kontrol ve baskı mekanizmaları karşısında siyahların, özellikle de siyahi kadının duruşunu somutlaştırır. Siyah ile beyaz arasındaki mesafeyi oluşturan faktörleri, patolojik etkileriyle birlikte ele alır. Morrison'ın bütün romanlarının temelini, ırk ve cinsiyet ayrımcılığı ve bunlara bağlı toplumsal değişkenler oluşturur. Bu açıdan, Morrison'ın aidiyetle ilgili, kimlerin toplumun şemsiyesi altına girebildiğini, kimlerin dışarıda kaldığını; ötekileştirme mekanizmasını (Coates, 2017, s. 9) köleliğin ve insanlık dışı muamelelerin siyah halk üzerindeki psikolojik ve travmatik etkilerini irdelediğini söylemek mümkündür.

² *Siyah Deri, Beyaz Maskeler*, 2019, s. 43.

Pınar Süt-Güngör (2021, s. 77), Morrison'ın yazmaya en iyi bildiği yerden başladığını ve beyazların arka planda kaldığı zeminde ve Afrikalı-Amerikalı karakterler ekseninde siyahi dünyayı anlattığını ifade eder ve Morrison'ın karakter seçimini, insani değerlerin bir sembolü olarak 'değer görme' hassasiyeti ile ilişkili olduğunu altını çizer. Eserlerinin odak noktası, ırk ayrımcılığının mağduru olan siyahi insan olsa da, başrolde genellikle siyahi kadın vardır. Yazar, siyahi kadının toplumsal ve ailevi rollerine, beyaz toplumdaki var oluş mücadelesine ve kimlik bunalımına odaklanır. *Toni Morrison Ansiklopedisi* başlıklı kitabın giriş bölümünde editör Elizabeth Ann Beaulieu, bir yazar olarak Morrison'ı cesaret ile ilişkilendirir ve duyulmak istenmeyen hikâyeler anlattığından bahseder. Morrison'ın Siyahi kadının sesine hala değer verilmeyen bir dünyada Siyahi bir kadın olarak konuştuğunu belirtir. Beaulieu, sanatın bir anlamı olması gerektiğine inanan Morrison'ın kişisel ve politik olanı harmanladığına dikkat çeker (2003, s. viii). Morrison için beyaz toplumda siyahi kadın olmak kadar siyahi kadını anlatmak da zordur: "Çalışmam, cinsiyetleştirilmiş, cinselleştirilmiş, tamamen ırksallaştırılmış dünyamda Afrikalı-Amerikalı bir kadın yazar olarak ne kadar özgür olabileceğimi düşünmemi gerektirir" (Morrison, 2008, s. 8). Dolayısıyla kadına ve kadınlığa içkin ele alınması gereken sorunlar, siyahi kadın söz konusu olduğunda boyut değiştirir ve daha derinlemesine bir tahlili zorunlu kılar.

Morrison, 1993 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan ilk siyahi yazar olarak tarihe geçer. Sadece kurgusal zeminde değil kendi yaşantısı ile de siyahi kadınlara ilham olan Morrison için Afrika'ya ait kültürel değerleri ve acılarıyla dolu geçmişleri önemlidir. Morrison'ın eserlerindeki Afrikalı-Amerikalılar, kendi benliklerini korumak ve toplumun bir parçası olmak için, tarih bilinci ile hareket ederler, Afrika'ya özgü değerlerini hatırlarlar ve kültürel geçmişlerine sahip çıkarlar. Okuyucu, siyahi kadının dilindeki bir Blues şarkısına, Afrika'ya özgü mitlere veya sözlü geleneğin etkilerine satır aralarında mutlaka rastlar. Susan R. Bowers'a göre (2010, s. 40), Morrison, Afrikalı-Amerikalıların zaten zengin bir estetik geleneği olduğunu ve özgünlük talep ettiklerini vurgular ve siyahi bir yazarın 'Beyaz Bakış'tan bağımsız şekilde yazabileceğine dikkat çeker. Dolayısıyla Morrison'ın, Afrika halkının beyaz toplumda kendini yeniden bulma sürecine tarihsel ve politik açılardan ışık tuttuğunu söylemek mümkündür: "Yalnızca kendine ait olması için, Afrika kökenli Amerikalıların kat ettikleri güzergâhı ve tarihsel geçmişi anlatır" (Royot, 2007, s. 124).

Morrison (2021, s. 61), renk ayrımını ele almasının iki gerekçesi olduğunu söyler. Öncelikle, siyasi ve akademik çevrelerin uzun bir süredir ten renginin taşıdığı anlamı ve o ten rengini taşıyanlara özgü olduğu iddia edilen özellikleri tartışmasıdır. İkinci gerekçesi ise, ten renginin taşıdığı anlamın siyah ve beyaz olarak ayrıştırılan insanlar üzerindeki etkisidir. Siyahi kadın ele alındığında bu etkilere ikinci bir değişken eklenmesi gerekir; cinsiyet.

Morrison, toplumsal rolleri ve sorumlulukları noktasında siyahi erkekten daha fazla baskıya maruz kalan siyahi kadını her açıdan irdeler. Okuyucu böylece toplumsal gerçeklerin de ilham olduğu kurgusal zeminde siyahi kadının teni ve bedeni ekseninde şekillenen eş, anne, evlat, sevgili ya da arkadaş olarak hayat mücadelesine şahit olur.

Morrison, romanlarında siyahi kadının farklı rollerine ve toplumsal baskı karşısındaki farklı konumlanışlarına yer verir. Siyahi kadını kapsamlı bir bakış açısıyla yansıtır. 1970 yılında yayınlanan ilk romanı, *En Mavi Göz'de* siyahi bir kadın olmanın zorluklarını ve güzelliğin beyazlıkla eş tutulduğu ortamdaki var oluş mücadelesini mercek altına alır. Yazar, “ırk temelli kendinden nefret etme duygusunun yol açtığı hasarı” (Morrison, 2021, s. 26) ilk kez ele aldığı kitabında genç siyahi kız, Pecola Breedlove’ı, beyaz normların dayattığı güzellik algısının kurbanı olarak okuyucuyla buluşturur ve güzellik, cinsellik, taciz gibi yalnızca kadının mağduriyet yaşadığı toplumsal meseleleri irdeler. İkinci romanı olan *Sula* (1973), iki siyahi arkadaşı, Sula Peace ve Nel Wright’ı merkeze alır ve sadakat, masumiyet ve annelik gibi evrensel duyguları ırk, cinsiyet ve ayrımcılık üzerinden tartışır. Morrison, bu romanda başkalarının kocalarıyla yatan siyahi kadını, toplumsal ve ailevi normları sarsan bir figür olarak yansıtır. Bir bakıma, siyahi kadını, beyaz kadının yaşayabileceği çelişkiler içerisine konumlandırır. 1987 yılında yayınlanan ve yazara Pulitzer ödülü kazandıran romanı *Sevilen*, siyahi kadının yansıtıldığı en çarpıcı örnektir. Gerçek bir olaydan yola çıkarak yazılan roman, köleliğin siyahi insanlar üzerindeki korkunç etkilerine odaklanır. Morrison, farklı perspektiflerden üç kuşak siyahi kadını resmeder: Çocuğunun köle olarak yaşamasından ölmeyen daha iyi olacağına karar veren siyahi anne Sethe; bu nedenle annesi tarafından öldürülen ve köleliğin kapanmaz yaralarını simgeleyen kız çocuğu Sevilen ve köleliğin zorluklarına karşı metanetli ve güçlü bir duruşu olan kayınvalide Baby Suggs. Irk ayrımcılığının en acıtan yönlerini kaleme alan Morrison’a göre (2021, s. 87), “[...] Bu kitabın yazarı olarak benim için hikâyedeki asıl Öteki, yaşayanlara musallat olan kızdır, Sevilen’dir. Bir öpücük için feryat eden, feryat edip duran o kız”. Morrison’ın devamında yayınlanan ve üçleme olarak kabul edilen serisine ait *Jazz* (1992) ve *Cennet* (1998) romanlarının merkezinde de siyahi kadın vardır. *Jazz* romanı ismiyle de siyahi kadının Afrikalı ruhuna çağrışım yapar ve ırkçılığın psikolojik ve duygusal etkilerine annelik kavramı üzerinden ışık tutar. *Cennet* romanında yine baskıya maruz kalan siyahi kadın söz konusudur ancak buradaki siyahi kadın, siyahi erkeğin hor gördüğü ve ötekileştirdiği kadındır. Ataerkil yapıyla yönetilen ve ütopyik bir yer olan Ruby kasabasında erkekler sözün ve gücün sahibidir ve Morrison bu erkeklerin, eşlerini yönettikleri gibi kasabadaki manastırda yaşayan kadınları da kontrol altına alma isteklerinin kadınlar üzerindeki etkilerini yansıtır. Bu çalışmada Fanoncu analize tabi tutulan romanı *Tanrı Çocuğu Korusun* ise, Morrison’ın 2015 yılında yayınlanan son romanıdır. Anne-kız ilişkisinin ırksal temellerinin

irdelendiği romanda, beyaz üstünlüğünün başta aile olmak üzere toplumu ve sosyal dokuyu nasıl tahrip ettiği ve derinden sarstığı gerçeğine dikkat çekilir.

Daha önce belirtildiği gibi, Morrison siyahi kadını tek bir açıdan ele almaz. *Tanrı Çocuğu Korusun* romanı, siyahi kadının anne, evlat, sevgili ve anne adayı olarak yaşadığı duygusal çalkantıları yansıtır. Bahsedilen çalkantılar her kadının deneyimlediği durumlar olmaktan ötedir. Sadece siyah bedeninin tutsağı olan siyahi kadına özgüdür. Morrison (2021, s. 26), ten rengini hem bir bela hem de bir lütuf olarak yansıttığını belirttiği romanında ırk ayrımcılığının besleyip büyüttüğü üstünlük inancına ve yol açtığı yanlışlara ışık tutar. Irk ayrımcılığının temelindeki çarpıklık ve kibre dikkat çektiğini belirten yazar, bu türden bir ayrımcılığın yine siyahi kadın üzerindeki tahribatına odaklanır.

3. Frantz Fanon Perspektifinden Siyahilik

Fanon, her insanın kendi tarihinin öznesi ve politikanın faili olmasını arzu ediyordu.

Alice Cherki³

Hem mesleğinin hem de mücadelesinin asli unsuru ‘insan’ ve ‘insanlık’ olan Frantz Fanon, kolonyal çalışmaların önde gelen isimlerinden biridir. Amerika’da kölelik safsatası ile ezilen Siyahlara kendi vatanlarında da rahat yoktur. ‘Modern Avrupalı’ tarafından işgal edilen öz vatanlarında sömürgeleştirilerek hem doğal kaynakları hem de sahip oldukları bedensel güçleri kontrol altına alınır. Öyle bir kara yazgıları vardır ki, bedenleri, beyaz patronları için bir yandan kıymetli iken, öte yandan değersizliğin temel gerekçesidir. Fanon da Siyah halkın Beyaz toplumdaki konumları ve konumlanışlarının bu ikilem üzerine kurulu olduğuna dikkat çeker:

Fanon’u kalıcı yapan esas güç yazdıklarının evrenselliğidir. Dünyanın herhangi bir yerindeki herhangi bir ülkenin vatandaşı Fanon’da kendisini, kendi deneyimlerini bulabilir. Çünkü Fanon sömürgecilik, sömürgeleştirilme, ırkçılık, asimilasyon, ötekileştirme, yabancılaşma, kolonyal ve devrimci şiddet gibi, modern insanın (ister egemen olsun ister ezilen) dünyanın farklı birçok yerinde yaşadığı benzer deneyimlerden bahseder. Odağı, iki kelimeyle, insanlık durumudur. (Ünlü, 2015, s. 10)

Fanon, siyah insanın yaşadığı toplumsal çıkmazlar, psikolojik baskılar ve sosyolojik unsurlara odaklanarak, beyaz eliyle yaratılan ‘Zenciye’ irdeler. Siyahi insanın yabancılaşmasının bireysel bir sorun olmadığını ve her türlü toplumsal bağın dışında organik yapıdan ya da bireysel tarihten kaynaklanan rahatsızlıklara indirgenemeyeceğini savunur. Dolayısıyla siyahi insanı sosyo-

³ *Yeryüzünün Lanetlileri*, 2002, s. 16.

kültürel ve tarihsel bağlamlarla olan bağlantısı ve 'olamayan bağlantısı' üzerinden inceler. Yazar böylece ırkçılığın psikolojisini ve onun ezen ve ezilen üzerindeki istenmeyen etkilerini, hassas ve klinik temelli terimlerle tanımlayarak üçüncü dünya sakinlerinin sözcüsü olur. Üstelik eylemiyle, içeride ve dışarıda düşmanlarının olduğunun farkındalığı ve tahakküm altındaki ülkelerin maddi temeli ile devrimci projenin arasındaki mesafenin bilinci ile üçüncü dünyayı savunur. Ayrıca sömürgeci sömürünün doğasında var olan insanlıktan çıkarma ve psikolojik muameleyi de tanımlar (Butt, 1979, s. 1015; Harbi, 2002, s. 273; Khalifa, 2020, s. 19).

Fanon'un Fransız vatandaşı olarak ordudaki deneyimleri, Fransız kimliği, siyah teni ve toplumsal konumu gibi toplumsal gerçekleri sorgulamasına yol açar çünkü siyah askerlerin ırkçılığa dayalı hiyerarşiye maruz kaldıklarını gözlemler (Hansen, 1974, s. 28). Siyahi kimliğe ilişkin görüşleri sarsılır ve siyahi bireylerin beyaz toplumdaki konumlarını irdelemeye başlar. Psikiyatri alanındaki çalışmaları, karşılaştığı vakalar ve klinik gözlemleri bedensel ile psişik olanın, yapı ile tarihin birbirine bağlandığı, yabancılaşmanın her yönüyle sorgulandığı noktayı (Cherki, 2002, s. 9) keşfetmesini sağlar ve bu dönemde siyah halkın ırkçılık, baskı, sömürülme gibi ideolojik sorunlarını mercek altına alır. *Siyah Deri Beyaz Maskeler* adlı eserini bu dönemde kaleme alan yazar, ırkçılığın her türlüünü reddeden aktivist bir kimlik kazanır:

Radyomun düğmesini çevirip, Amerika'da zencilerin linç edildiğini duyunca, bize yalan söylemişler diyorum: Hitler ölmemiş; radyomun düğmesini çevirip, Yahudilerin aşağılandığını, küçük düşürüldüğünü, katledildiğini duyunca, bize yalan söylemişler diyorum: Hitler ölmemiş; radyomun düğmesini son kez çevirip, Afrika'da zorla çalıştırmanın resmen başladığını, yasallaştığını öğrenince, bize gerçekten yalan söylemişler diyorum: Hitler ölmemiş. (Fanon, 2019, s. 73)

Fanon, tıp eğitimini tamamladıktan sonra hem psikiyatri doktoru olarak görevini sürdürür hem de siyah halkın politik mücadelesinde etkin bir rol alır. Cezayir'de doktor olarak görev yaparken, aldığı tıp eğitimi ile Cezayir halkına uygulanan işkencelerin ve maruz kaldıkları muamelenin tezatlığı altında ezilerek, Cezayir'in bağımsızlık mücadelesinde Fransa'ya karşı cephe alır ve istifa eder. Politik duruşu nedeniyle, Cezayir'den sürülen Fanon'un doğduğu ve kendini ait hissettiği topraklarla ideolojik zeminde şekillenen karmaşık bir bağı söz konusudur: Ne doğduğu yerin ve zamanın ne de içinde büyüdüğü koşulların etkisini ortadan kaldıracı yazarın doğduğu ada ile ilişkisi karmaşık ve ıstıraplıydı ama o adada ve o adadan doğmuştu. (Macey, 2012, s. 53). Bu ilişkisinin Fanon'un siyahilik gerçekliğini yorumlamasında etkin bir rol oynadığını söylemek mümkündür.

Fanon, post-kolonyal söylemin ve dönemin anlaşılması bakımından önem arz eder. Bireysel gözlemlerini kolektif deneyimler ile ilişkilendiren yazar, siyah insanın anlaşılmasının önündeki engelleri irdeler. Siyah insanı ötekileştiren unsurlara, hem psikolojik hem de sosyolojik açıdan ışık tutar. Böylece sömürülen bireyin kimlik karmaşasına çok yönlü bir bakış açısı sunar. Fanon, Avrupa tarafından sömürülen ve ezilen siyah halkın temel haklarının savunuculuğunu üstlenir ve insani değerlere vurgu yapar. Tarih bilincinin önemine dikkat çeker ve mevcut koşulların anlaşılması ve geleceğin inşasında bugünün ve dünün birleştirici etkisinden bahseder: “Geçmişten ve şimdiden vazgeçen, arzu edilebilir ve arzulanan uzak bir geleceği hayal eden kişi, arzulanan geleceği mümkün kılabilmek için üzerinde hareket etmemiz gereken gündelik karşıt zeminden de mahrumdur. Dolayısıyla bir insanın şimdiki, geçmişi ve geleceği her zaman hesaba katması gerekir” (Fanon, 2020, s. 53). Fanon, sömürülen ya da köleleştirilen siyahi halkın mücadelesinde tarihsel unsurlar, siyasi gelişmeler ve ideolojik etmenlerin çoklu etkisini irdeler. Siyahi halkın mevcut konumunun anlaşılmasının, bu hiyerarşiyi yaratan ve yasallaştıran ekonomik ve siyasi gerekçelerin rolüne dikkat çeker. Çünkü Fanon, siyahi halkın böylece öteki olarak kendini ve kendisini ötekileştiren asıl ‘öteki’yi tanıyabileceğini savunur.

Fanon siyahilik gerçekliğini toplumsal ve ideolojik boyutlarıyla ele alırken, bu çıkmazda siyahi kadını göz ardı etmez. Bu bağlamda, siyahi kadının, beyazlar tarafından yaratılan güzellik algısı ile hem beyaz kadın hem de beyaz erkek karşısındaki ikincil konumuna dikkat çeker. Bedeniyle barışık olması engellenen siyahi kadının yaşadığı psikolojik tahribatlardan yola çıkarak, ırkçılığın ciddi bir toplumsal mesele oluşuna değinir. *Siyah Deri Beyaz Maskeler* kitabının, “Koyu Tenli Kadın ile Beyaz Adam” başlığı altında siyahi kadının öz değerinin hangi unsurlar etrafında şekillendiğini tartışır. Siyahlıkla beyazlığın hep bir mücadele içerisinde olduğunu ve siyahi kadının bir beyazın gözünde asla saygıdeğer olamayacağını vurgular. Fanon (2019, s. 43), “siyahi bireyde duygusal bir alevlenme, kendini küçük görmenin yarattığı bir öfke ve insan ilişkilerinde onu dayanılmaz bir soyutlanmaya hapseden bir yetersizlik duygusu” olduğuna dikkat çeker. Bu nedenle, siyahi kadının tercihlerinin “beyaz gibi olan” unsurlar etrafında döndüğünü belirtir ve beyaz erkek tarafından kabul görmeyen siyahi kadının, siyahi erkeği tercih ederken de “en az siyah ya da daha az siyah” olana yöneldiğini dile getirir. Bedenini beyazlaştıramayan siyahi kadının düşüncelerini beyazlatma çabasına giriştiğini belirten yazar, siyahi kadının kabul görmek için beyazlar gibi davranma yolunu seçtiğini vurgular. Bu unsurların, siyahi kadının ikincil konumunu pekiştirdiğine ve siyahilikle özdeşleştirilen değersizlik ve aşağılık duygularını beslediğine dikkat çeker (Fanon, 2019, ss. 37-39). Fanon’a göre, siyahi kadının kabul görme arzusu, beğenilme duygusu ve aşağılık kompleksini oluşturan temel unsur, ırkçılık mekanizmasıdır. Bu doğrultuda *Tanrı Çocuğu Korusun* romanı aracılığı ile bu mekanizmanın siyahi toplumda

nasıl işlediği ve aile fertlerinin ilişkilerini nasıl etkilediği irdelenmekte olup, Fanon'un siyahiliğe ilişkin tespitlerinin kurgusal düzlemdeki yansımalarına odaklanılmaktadır.

4. Tanrı Çocuğu Korusun Romanının Fanoncu Tahlili

İnsanın talihsizliği bir zamanlar çocuk olmuş olmasındır.

Frantz Fanon⁴

Fanon, *Siyah Deri Beyaz Maskeler* (2019)⁵ isimli kitabında ırk ayrımcılığının siyahi⁶ insanlar üzerindeki etkilerini psikolojik düzlemde ele alır. Toplumsal bir kurgu olan ırk ayrımcılığı karşısında siyahi insanların davranışlarına ve kendilerini nasıl yeniden tanımlamaya tabii tuttuklarına odaklanır. Nitekim sosyal, politik ve özellikle de ekonomik nedenler siyahi ve beyaz arasındaki ayrımı oluşturur ve iki toplumun keskin farklarla birbirinden ayrıştırıldığı düşüncesi parlatılır. Bu düşünce, farklı yazarlar tarafından sosyolojik, toplumsal ya da politik düzlemlerde ele alınarak irdelenir. Psikoloji doktoru olan Fanon ise, klinik ve laboratuvarlarındaki gözlemleri ve deneyimlerinden yola çıkarak, bu karmaşık ilişkinin psikolojik etkilerine odaklanmayı tercih eder. Siyah'ın siyahlığında; Beyaz'ın ise beyazlığında hapsedildiğini söyleyerek, *Siyah Deri Beyaz Maskeler* kitabının, bu ikili narsisizm eğilimlerini çözümlenme çabası olduğunu belirtir. Siyah'ın yazgısının Beyaz tarafından yazıldığına dikkat çeken yazar, siyahi insanların toplumdaki var oluş nedeni ve akabinde de topluma tutunma mücadelesini dil, cinsiyet, deneyimler ve duygular düzleminde tahlil eder.

Frantz Fanon, siyah-beyaz ilişkisini, çelişkiler ve duygusal çıkmazlar üzerinden açıklamayı yeğlediği gibi, Toni Morrison da siyahi anne karakter Sweetness'ı bu çelişkiler içerisine konumlandırır. Sweetness, kızını ten renginden ötürü kabullenemeyen ve kendi ten rengine göre kızının daha koyu tenli olduğunu ön plana çıkararak siyahi bir annedir. Bu açıdan Fanon'un vurguladığı "siyahi halkın beyazlaşma, beyazlar gibi olmaya çalışma" çabasını somutlaştırır ve daha az siyahi olan bir kadın, kendinden daha siyahi olan kızının kendisine 'anne' sözcüğü ile hitap etmesin diye Sweetness olarak seslenmesini ister. Kızını, katrana benzettiği ten rengi nedeniyle utanç sebebi olarak gören Sweetness, babaannesinin beyaz kategorisine alınan ten rengi ile

⁴ Frantz Fanon (2019, s. 184) *Siyah Deri Beyaz Maskeler*.

⁵ Aksi belirtilmediği müddetçe, Frantz Fanon'un düşünceleri *Siyah Deri Beyaz Maskeler* kitabından alıntıdır.

⁶ Siyahi sözcüğü, bu çalışmanın yazarının tercihidir ve genel olarak 'black people'ı ifade etmek için kullanılmaktadır. Fanon ise, sadece Siyah sözcüğünü tercih eder ve büyük harfle yazar. Siyah ve Beyaz şeklinde yazılan ve sözcüklere eklenen eklerin özel isimlerde olduğu gibi ayrı yazıldığı durumlar Fanon'a işaret eder.

övünmektedir. Babaannesinin rahatlıkla beyaz sayılabileceği halde, böyle bir lütfu istemediğini ve bunun karşılığında ödediği bedellerden bahseden Sweetness'ın durumu, Fanon'un (2019, s. 39) şu açıklamasında somutlaşır: “[...] bir yandan kaynağı tehdit altında olan birtakım ışıltularla birlikte, narsist bir dramın içinde, siyahlığımızla ya da beyazlığımızla göğüs göğüse bir mücadeleye gireriz”. Lula Ann ve annesi Sweetness'in sorunlu ilişkisi, tam olarak bu narsist mücadele örneğini teşkil eder. Okuyucular, siyah tenli olmasına rağmen, kendisini ‘daha az’ siyah olarak nitelendiren ve toplumda bu şekilde kabul görmeye çalışan annenin, zift karası kızını kabullenmeyişine tanıklık eder. Bu mücadelenin çocukluk ve yetişkinlik evrelerindeki farklı yansımalarına yer verilen roman, Fanon'un psikolojik bulgularını destekleyecek ayrıntıları içerir.

Fanon, Siyah'ın Beyaz'la olan ilişkisinin dilsel düzlemini, Antil halkının Fransızların dilini benimsemelerinden yola çıkarak analiz eder. Siyahlar'ın Fransızca konuşmalarını hiyerarşi ile ilişkilendirir. Başka bir ifadeyle, bir Siyah Fransızcaya ne kadar hâkimse, beyazlığa o kadar yakın demektir. Yazar (2019, s.23), buradaki asıl meselenin Siyah'ların Fransız dili karşısındaki konumları olduğunu dile getirerek, Fransa'da az da olsa zaman geçirmiş olan bir Siyah'ın hemen fark edildiğini söyler. Bu kişilik değişiminin bir kaymaya ve bölünmeye işaret ettiğine dikkat çeker, zira Fanaon için her dil bir düşünme biçimidir. Fanon'a göre, bozuk zenci dilini konuşmak, Zenci'yi Beyaz'ın layık gördüğü konuma hapsedmektir. Beyaz dünyayı, dolayısıyla gerçek olanı savunmak ve Fransızca konuşmak, Beyaz olmak isteyen Antilli'nin tercihidir ve böylece dil denen kültürel araca sahip çıkarak beyazlaşacaktır. Fanon, siyahi bireyin Beyaz'ların taşıdığı özelliklere ne denli yaklaşırsa, aradaki ayrımın kapanacağı ve Beyazlar gibi muamele görebilmesinin bir adımı olduğu inancına vurgu yapar. *Tanrı Çocuğu Korusun* romanında, Fanon'un bahsettiği şekilde bir dilsel konumlamadan bahsetmek mümkün değildir. Siyahi anne, kızı ile arasındaki bağın ilk adımı olan ‘anne’ sözcüğünü yasaklayarak siyah ile beyaz arasındaki mesafeyi derinleştirir. Martinik'te okullarda çocukların yerel dil olan Kreol dilini konuşmalarının yasak olmasının ardında, sömürgeci zihniyetin kontrol altında tutma, asimile etme ve daha da önemlisi siyahi halkın kendi özleri ile bağlarının koparılması gerekçeleri vardır. Siyahi annenin de benzer bir amacı olduğu çıkarımında bulunmak mümkündür. Lula Ann'in kendisine ‘anne’ yerine ‘Sweetness’ diye hitap etmesini istemesi, dolaylı olarak Siyah insanın Beyaz karşısındaki konumuna işaret eder. Annesi, Lula Ann ile arasında bağ oluşturabilecek her ayrıntıyı ortadan kaldırmak istemektedir. Çünkü “O siyahlıkla ve bence fazla kalın dudaklarıyla bana “anne” demesi insanların kafasını karıştırabilirdi” (Morrison, 2020, s. 14). Sweetness, beyaz toplumda katran karası bir kız çocuğunun annesi olarak var olmak istemez.

Siyahi insan kendi vatanından koparılarak Amerika'ya getirildiğinde dili ve kültürel değerleri de kölelik sistemine yenik düşer. Artık efendisinin

dilini öğrenmek ve benimsemek zorundadır. Sweetness, aynı dili konuştuğu Beyaz'dan kopmamak ya da Beyaz'a daha çok yakınlaşmak için biyolojik olarak reddedemediği siyah bir kız çocuğunun annesi olmayı dilsel olarak reddeder. Anne-kızın arasında doğumda başlayan bu uçurum, ilerleyen yaşantılarında da devam edecektir. Roman, Lula Ann'in annesine yazdığı mektupla sonlanır ve okuyucu artık bir yetişkin olan Lula Ann'in annesine "S." (Morrison, 2020, s. 173) diye hitap ettiğine şahit olur. Görüldüğü üzere, sömüren ve sömürülen arasındaki tarihsel gerçeklerin unutulmayacağı gibi, siyahi bir kızın anne sözcüğünden mahrum bırakılmasının da unutulması mümkün değildir ve ayrımcılığın yarattığı tahribatın dilsel düzlemde varlığını hissettirmesinin somut bir örneğidir.

Fanon, *Siyah Deri Beyaz Maskelerin* giriş bölümünde "Siyah Beyaz olmak istiyor, Beyaz ise bir insanlık durumunu gerçeğe dönüştürmek için çabaıyor" (2019, s. 11) diyerek Beyaz'ın üstünlüğüne ve Siyah'ın bu üstünlüğe erişme tutkusuna dikkat çeker. Yazar, Siyah insanın sürekli Beyaz olma isteği ve Beyaz insan gibi davranma arzusu neticesinde ortaya çıkan davranış ve tutumlara odaklanır. Çünkü Siyah insanın- kitabın giriş bölümünde Siyah'ın insan olma durumunu irdeleyerek sorunun ciddiyetine dikkat çeker- ten rengini değiştiremeyeceği için beyazlaşmanın farklı yollarını aradığını dile getirir. Benzer şekilde, *Tanrı Çocuğu Korusun* romanında yer alan anne figürünün 'beyaz gibi olma isteğindeki baskınlığın' öz kızı üzerindeki travmatik etkilerine şahit olunmaktadır. Morrison, Siyah'ın Beyaz'a dönüşme arzusunu anne-kız ilişkisi üzerinden okuyucuya aktararak, siyahi halkın bedeni üzerinden uğradığı zulmü tüm çıplaklığı ile gözler önüne serer: "Kız o kadar siyahtı ki korktum. Gece yarısı siyahtı, Sudanlı Siyahtı. Benim tenim daha açıktır, saçlarımda beyazların ki gibi düz. Lula Ann'in babasınıninkiler de öyle. Ailemde kimsede bu kızın rengine benzer bir renk yok işte" (Morrison, 2019, s. 11). Siyahi bir annenin kızını bu şekilde tanımlaması, bir yandan beyaz bakış açısını yansıtırken, öte yandan Fanon'un irdelediği hususlardan biri olan aşağılık duygusu ve beden şeması ile ilgilidir. Fanon (2019, s. 89), Beyaz'ın gözünde Siyah'ın ontolojik bir direnci olmadığını ve aşağılık duygusunun aslında öteki tarafından belirlendiğini söyler. Morrison da siyahi anne figürünü, aşağılık duygusu ile baş etmeye çalışan bir var oluş mücadelesi içerisine konumlandırır. Sweetness, beyaz halkın bir zenci gördüğü andaki tepkisi ile benzer bir tutum içerisindedir. Kendisini ve kızını iki ayrı kategoride değerlendirmektedir. Kızı, şüphe götürmeyecek kadar siyah iken, kendisi ve kocası beyaz tenliliğe yakın özellikler taşımaktadır. Bu tutum, "beyaz dünyada koyu tenli insanın bedensel şemasını geliştirmekte güçlüklerle karşılaşmasından ve aslında 'Siyah'ı bin bir türlü ayrıntı, öykü ve anlatıdan ören öteki, Beyaz'ın" (Fanon, 2019, s. 89) varlığından kaynaklanmaktadır. Çünkü Siyah olmak utanç, korku, aşağılanma gibi tüm olumsuz imgeleri içerisinde barındırır. Tıpkı sokakta karşılaştığı Beyaz'ların, Fanon'u gördüğünde verdiği tepki gibi: "Anne, bak zenci! Korkuyorum!"

(2019, s. 90). Sweetness'ın kabullenemediği için korktuğu gerçeklik ile Beyaz'ın ötekileştirdiği için korktuğu yapaylık aynı kapıya çıkmaktadır: İstenilmeyen Siyahlık. Sweetness'ın bu tepkisini, Fanon'un Koyu Tenli Kadın ile Beyaz Adam başlığı altında siyah kadın-beyaz erkek ilişkisini tartıştığı bölümle de ilişkilendirmek mümkündür. Yazar bu bölümde, Mayote Capecia adlı kadının kendi yaşam öyküsünü anlattığı kitabından örnekler vererek, siyah ırkın beyazlaştırılması gerektiği inancını irdeler. Öncelikle siyah kadının beyaz adamın gözünde asla hak ettiği ya da beklediği saygıyı göremeyeceğini belirten Fanon, aşağılığın tarihsel olarak konumlanışına dikkat çeker: "Ben beyazım, demek ki asla siyah olmamış güzellik ve erdem benim yanımda. Benim rengim gün ışığının rengi..." (Fanon, 2019: s. 39). Güzellik, erdem ve iyi olan her şeyin beyazlıkla ilişkilendirildiği toplumda, Sweetness'ın kızını istememesi kabul edilebilir gibi görünmektedir. Ancak Sweetness'ı Fanoncu bir tahlile tabi tutmamızın asıl gerekçesi bu noktada saklıdır. Çünkü beyazı yücelterek siyahı değersizleştiren Beyaz'ın kendisidir. Lula Ann'i ötekileştiren ise, Beyaz gibi olmak isteyen annesidir:

Bunu söylemek zoruma gidiyor ama bebek, yani Lula Ann, en başından beri daha doğumhanedeyken utandırdı beni. Doğduğunda rengi, bütün bebeklerinki gibi soluktu, Afrikalı bebekler bile solgun doğar. Fakat sonra çok hızlı değişti. Gözlerimin önünde simsiyah kesilince delireceğimi sandım. [...] battaniyeyi yüzüne tutup bastırdım. Ama sonunu getiremedim, o korkunç renkle doğması beni ne kadar üzse de yapamadım. Onu yetimhaneye vermeyi bile düşündüm. (Morrison, 2020, s. 12)

Fanon bu duruma renk önyargısı ile açıklık getirir ve Siyah'ın tutumlarını aşağılık, utanç ve nefret duyguları ile ilişkilendirir. "Nefretti bu; karşı komşum ya da anne tarafından kuzenim değil, bütün bir ırk benden nefret ediyor, iğreniyor, beni küçük görüyordu" (2019, s. 95). Morrison ise, beyaz ırkın nefret duygusunu Sweetness'a yükleyerek, ırk ayrımcılığının siyah halk üzerindeki derin etkilerini somutlaştırmaya çalışır. Fanon gibi, Morrison da Siyah'ların anlaşılması için çaba sarf eder. Beyazlık, bir annenin çocuğunu öldürmesini göze alacak kadar kutsal bir ayrıcalık olarak kabul görmektedir. Bu nedenle Sweetness, öz kızını toplumsal normların dayattığı ölçülerin baskısı ile istemez ve yabancılaşma başlar. Hem kendi özlerine yönelik yabancılaşma hem de anne-kız arasındaki ilişkinin yapaylığından kaynaklı yabancılaşma. Fanon (2019) Siyah'ların karşı çıktıklarının da kınadıklarının da yabancılaşmaya yol açtığını belirtir. Sweetness'ın kızının siyahlığına karşı çıkması, istememesi ve kendine ait hissetmemesi yabancılaşmasının göstergesidir. Yabancılaşmanın olduğu yerde güvensizlik, aidiyetsizlik ve müphemlik vardır. Fanon'un düşüncelerinden yola çıkarak, bu duyguların anne-kız ilişkisinin sarsılmasında etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Fanon (2019, s. 43), siyahi olmanın yetersizlik ve aşağılık duygularını barındırdığına ve bu duyguların öfke, nefret ve isyan ile sonuçlandığına dikkat çeker. Siyahi halkın bu duyguların esiri olduğunu belirtir. Benzer şekilde, Sweetness da kızına göre nispeten daha az koyu olan ten rengini, bu yetersizlik duygusu ile başa çıkmasının ve söz konusu esaretten kurtulmasının çözümü olarak görmektedir: “[...] ama vakarımızı başka nasıl biraz olsun koruyabilirdik? (Morrison, 2020, s. 12). Ten renginin sağladığı ayrımcılığın tadını çıkarmayı yeğleyen Sweetness, siyah ile araya konulan her mesafenin beyaza yaklaşmak olduğunu farkındadır. Sweetness, Siyah’ların maruz kaldıkları baskı ve ayrımcılığa karşı bir duruş sergilemek yerine, ten renginin izin verdiği sınırlarda Beyaz gibi davranmaya çalışmaktadır. Fanon, siyahilerin var olma mücadelesini, beyaz dünyaya erişme arzusu ile ilişkilendirir ve bu bağlantıyı Sweetness’ın kızı ile olan ilişkisinde gözlemlemek mümkündür:

Onun için tek bir çıkış vardır, o da beyaz dünyaya açılır. Sürekli Beyaz’ın ilgisini çekmeye çalışması, Beyaz gibi güçlü olmak istemesi, kararlı bir biçimde dışsal özellikleri, demek ki ben’in bünyesine işleyen var olma ya da sahip olma öğelerini edinme yönündeki kararlı isteği bundan kaynaklanır. [...] Siyah beyaz tapınağa içeriden erişmeye çalışacaktır. Tutum niyeti yansıtır. (Fanon, 2019, s. 44),

Lula Ann’in ebeveynlerinin öz kızlarına karşı tutumları da niyetlerinin aynasıdır, tıpkı Fanon’un belirttiği gibi. Sweetness’ın kızının doğduğu anda ten renginden dolayı kendisini ne kadar utandırdığını dile getirmesi; ten rengini “korkunç” diye tanımlayarak öz kızını öldürme teşebbüsünde bulunması; kızını bir marsığa benzeterek, hastaneden eve döner dönmez bebeğini emzirmekten vazgeçmesi, Sweetness’ın beyaz dünyaya erişim çabalarıdır. Çünkü Sweetness’ın önündeki tek engel, simsiyah teni olan kızıdır. Benzer şekilde kocası Louis de kızını ten renginden ötürü kabullenemez. Onu ilk gördüğü andaki tepkisi- “Lanet olsun! Burada ne haltlar dönüyor lan böyle?” (Morrison, 2020, s. 13)- beyaz dünyadan uzaklaşmanın öfkesi ya da beyaz dünya ile aradaki sınırların kalıcı bir şekilde hatırlatılmasının buhranı olarak yorumlanabilir. Nitekim ne Sweetness ne de kocası kendilerini Siyah olarak kabul etmektedir. Ancak Lula Ann, simsiyah gerçekliği ile ebeveynlerinin aslında ait oldukları yerin göstergesidir. Sweetness, kocasının verdiği tepkiden yola çıkarak, baba-kızın ilk karşılaşmasının yarattığı hayal kırıklığını ve hayatlarına yeni dâhil olan bu bebeğin tüm düzenlerini nasıl alt üst ettiğini şöyle anlatır: “İlk üç yılımız gayet güzel geçmişti ama bebek doğduktan sonra durmadan suçladı beni; Lula Ann’e de bir yabancıymış gibi davrandı- yabancıdan da beter, düşman gibi. Bebeğe hiç dokunmadı. Başka bir adamla yatmadığıma, böyle bir şeyi asla yapmayacağıma ikna edemedim onu” (Morrison, 2020, s. 13). Fanon, değişim çizgisinin siyahtan beyaza doğru ilerlediğini belirtir ve “insan zengin, güzel, zeki olduğu gibi beyazdır” (2019, s. 44) diyerek bu durumu pekiştirir. Ayrıca

Fanon, sadece aşağılık duygusu ile hareket eden zencinin değil, üstünlük duygusunun esiri olan beyazın davranışlarının da nevrozlu bir yönelim sergilediğini özellikle vurgular. Bu açıdan hem Sweetness hem de kocası Louis'in bahsedilen nevrozik davranışlar sergilediğini söylemek yanlış olmaz. Bebeğin siyahlığı, babası için "bedensel lanet" (Fanon, 2019, s. 89) gibidir. Bu denli esmer bir çocuğunun olmasının tek yolu, babasının başkası olma olasılığıdır. Dolayısıyla siyahlık suçtur, zencilerin doğuştan getirdiği bir günahdır. Bunun bedelini ise karısı ödemek zorundadır: "[...] Defalarca tartıştık, en sonunda kızın siyahlığının benim değil onun ailesinden geldiğini söyleyiverdim. Bu işleri daha da kötüleştirdi; öyle kötüleştirdi ki çekip gitti" (Morrison, 2020, s. 13). Sweetness'ın kendi bedeni değil, kendi bedeninin bir parçası olan kızının ten rengi, öncelikle kocası tarafından reddedilmesine, sonrasında ise toplum tarafından dışlanmasına sebebiyet verir. Bu noktada Fanon'un beden şeması ve onu ilişkilendirdiği tarihselliğe dönmek gerekir. Öncelikle Fanon (2019), uzamsal ve zamansal bir dünyada beden olarak 'ben'in ağır ağır kuruluşu ve konumlanılışına dikkat çeker ve bunu şema olarak adlandırır. Söz konusu bedensel şemaların da, tarihsellikten bağımsız olamayacağını vurgular. Sadece kendi bedeninden değil, ırkıdan ve atalarından da sorumlu olduğunu ifade eden yazar, kendisine baktığında siyahlığı ve etnik özelliklerini keşfettiğini belirtir. Sweetness'ın kızının ten rengini, kocasının ailesi ile ilişkilendirmesi bu durumun bir sonucudur. Fanon'un vurguladığı gibi, siyahlıktan kaçış yoktur, mevcut koşullarda olmasa dahi geçmiş bu gerçekliği gün yüzüne çıkarır.

Sweetness'ın kızı ile ilişkisi, Fanon'un irdelediği asıl mesele olan, Siyah'ın Beyaz gibi olma, Beyaz gibi davranma dürtüsü tarafından şekillenir. Bu dürtü sonucu ortaya çıkan "koyu tenli insanın bireyselliğinden kaçarak varlığını hiçleştirme eğilimini" (Fanon, 2019, s. 51) bu anne-kız ilişkisinde gözlemlemek mümkündür. Bebeğini evden mümkün olduğunca az çıkarması, insanların kızını gördükleri anda verdikleri tepkinin canını acıtması ve hatta kendisi kızının renginde, kızı da kendisi gibi daha açık tenli olsaydı bebek bakıcısı taklidi dahi yapabileceğini söylemesi, ten renginin bir kusur olarak algılanmasının tutumlara yansımalarıdır. Sweetness, bir Beyaz gibi düşünmektedir ve koyu tenli kızına karşı bir Beyaz'ın vereceği tepkiler vermektedir. Lula Ann, okula başladığında beyaz akranları tarafından benzer bir muamele görmesi bu durumun bir kanıtıdır: "[...] Tıpkı sonraları okulda duyduğum, fısıldanan, ya da yüzüme savrulan diğer hakaretler gibi, tanımları gizemli anlamları açık. Marsık. Gündüz feneri. Topsy.⁷ Zift. Öcü. [...] Bana bir ucube, garabet, leke, beyaz kâğıda dökülen mürekkepmişim gibi davranmışlardı" (Morrison, 2020, s. 62). Görüldüğü gibi, Sweetness'ın kızına karşı düşünceleri ile kızının büyüüp okula başladığında Beyaz'lar tarafından uğradığı ayrımcılık arasında bir fark yoktur. Sweetness, kendi kızından

⁷ Tom Amca'nın Kulübesi'ndeki küçük köle kızın adı. (Morrison, 2020, s.62)

Beyaz'ın Siyah'tan tiksindiği gibi tiksiniyor. Çünkü "Siyah, siyahlığını reddettiği ölçüde beyazlaşacaktır" (Fanon, 2019, s. 18). Ancak Fanon ten renginin kusur olarak görülmemesi gerektiğini ve Beyaz'ın yarattığı bu algının Siyah tarafından kabul edilmesinin zenciye bir daha gün yüzü göstermeyeceğini ve sonrasında da "yükselip Beyaz'a erişmeye, bir tür hiyerarşiye oturduğu renk yelpazesinde yükselmeye çalışma çabasına" (2019, s. 67) bürüneceğini söyler. Sweetness'ın bahsi geçen renk hiyerarşisinde, kendisini ve kızını konumlandığı ve aralarındaki farkın hem toplumsal rollerini hem de aile dinamiklerini belirlediği aşikâr bir durumdur.

Fanon, Siyah'ın Yaşantısı başlıklı bölümde, Siyah'ın Beyaz karşısında takındığı tutumları ve verdiği tepkileri irdelerken şu soruyu sorar: "Nereye konumlandırıyordum kendimi? Ya da kendimi nereye tıkmalıydım?" (2019, s. 91). Etrafını saran beyazlığın kendisini yakıp kavurduğuna ve kendisini hapseden acımasız ötekiyle var oluş mücadelesine dikkat çeker. Bu, siyahi insanın 'tüm benliğimle ve bedenimle ben buradayım, ben de varım' çağrısıdır. Ancak bu çağrı Beyaz için bir anlam ifade etmez. Çünkü Beyaz, gücün sembolüdür ve üstünlüğün göstergesidir. Kabul edilmenin, değer görmenin ve var oluşun simgesidir. Bu nedenle Siyah'ın feryadı Beyaz'ın dünyasında anlamını yitirmekle kalmaz aynı zamanda beyazın otoritesini pekiştirir. Fanoncu yaklaşımla, Sweetness'in bu duygusal çıkmazı hem aşağılık hem de var olamama duygusu ile bir tutulabilir. Siyah'ı Beyaz karşısında ötekileştiren temel etken, aşağılık duygusuna yol açar ve bu duyguyu benlik yitimi takip eder. Söz konusu duygular zencinin öfke ve nefret yüklü davranışlarına dönüşür. Beyaz toplumda yaşayan her Siyah için bu bir döngüdür. Fanon (2019) ayrıca kendisinden farklı olan karşısında, Siyah'ın savunmaya ihtiyaç duyduğunu ve bu ihtiyacın Ötekinin varlığını kabul etmek ve onu tanımlamak anlamına geldiğini belirtir. *Ötekilerin Kökeni* (2021, s. 27) kitabında Morrison da aynı duruma işaret eder ve bir yabancıya duyulan toplumsal ve psikolojik ihtiyacın ötekileştirmeye yol açtığını belirtir. Bu noktada Öteki, Siyahın kaygı, arzu ve tutkularının dayanağını teşkil eder. Sweetness, bu durumun somut bir örneği olarak karşımıza çıkar: "Çok dikkatli büyütme zorundaydım onu. Katı, çok katı olmalıydım. [...] Teninin rengini bir kambur gibi sırtında taşıyacak daima. Ama bu benim hatam değil. Benim hatam değil. Hayır, değil" (Morrison, 2020, s. 14). Burada hem savunma mekanizmasına hem de daha az koyu tenli annenin kaygılarına şahit olunmaktadır. Kömür gibi bir siyahlık, sırtta taşınan kambura eş değerdir ve Sweetness için atılması gereken bir yükür. Ama "Zenci nereye giderse gitsin zenci olarak kalır" (Fanon, 2019, s. 137). Sweetness, bu durumun farkındadır, bu nedenle kızının karalığının kendi kabahati olmadığını özellikle vurgular. Bu noktada Fanon (2019), iki çözüm yolu sunar: ya başkalarının ten rengini fark etmemelerini istemek ya da tam tersi zenci olarak kabul edilmek. Sweetness, siyahın değersizliğini kabullenerek, fark edilmeme yolunu tercih

eder. Bunu da kızını yok sayarak, görmezden gelerek ve kızını sağlıklı ve normal bir anne-kız ilişkisinden mahrum bırakarak yapar.

Tanrı Çocuğu Korusun'da olay örgüsü, geçmiş ile bugün arasındaki geçişlerle ve her bölüme bir karakterin ismi verilerek kurgulanmıştır. Bugünkü Sweetness, kızını kabullenemeyişini ve ona davranışlarını, Beyazlar karşısında kendisini savunabilsin diye yaptığını dile getirir. Başka bir ifadeyle, Sweetness'ın Beyaz gibi davranmasının amacının, kızının toplumdaki var olma mücadelesini kolaylaştırmak olduğunu söylemek mümkündür:

Haklı olsanız bile inat etmenin, üste çıkmanın bir anlamı yoktu. Söylenenlere karşılık verince ya da okulda kavga edince soluğu ıslah evinde alabileceğiniz, işe alınacak son, işten atılacak ilk insan olduğunuz bir dünyada anlamı yoktu. O bunları bilemezdi, siyah teninin beyazları nasıl korkutacağını, onunla nasıl dalga geçeceklerini, onu nasıl kandıracaklarını bilemezdi. (Morrison, 2020, s. 47).

Sweetness'ın kızına karşı katı ve beyazlar gibi olan tutumlarına, Fanon'un ötekiliğe ilişkin açıklamaları ile ışık tutulabilir. Fanon, kendisini değersiz bulan kişinin takıntılı bir dışlanma duygusu taşıdığını ve her anlamda fazlalıkmiş gibi hissettiğini belirtir: "Öteki olmak, kendini her zaman sallantılı bir konumda hissetmek, tetikte olmak, reddedilmeye hazır olmak demektir..." (Fanon, 2019, s. 63). Görüldüğü üzere, Sweetness'ın kızını beyaz dünyanın katı kuralları ile yetiştirmesi, öteki olmanın yarattığı her an tetikte olma durumu ile ilintilidir. Beyaz dünya siyahi insan için bir tehdittir. Kendisini tehdit ve baskı altında hisseden siyahi bireyin dolayısıyla kendi bedenini sevmesi ve kabullenmesi oldukça sancılı bir süreçtir. Bedenine ilişkin savunma hakkı tanınmayan siyahi insanın içsel sorgulamaları, bedensel kusurlarını gizleme çabaları ya da kusursuz olanı-beyazlığı-elde etme isteği, Siyah'ın tüm ilişkilerini alt üst eder, zihinsel şemalarını sarsar ve aşağılık kompleksini tetikler. Sweetness'ın kızını yetiştirdiği zamanları sorgulayarak kendisini haklı bulması, öteki olma durumu ile yakından ilişkilidir.

Lula Ann yetişkin bir birey olduğunda, ismini Bride olarak değiştirir ve ismi gibi tüm kıyafetlerinde de beyaz renkten yana tercihini kullanan Bride, kendisini şöyle tanımlar: "Her gittiğim yerde bakışlar iki misli üzerimdeydi artık, ama çocukken baktıkları gibi tiksintiyle değil, hayranlık dolu, afallamış ve aç gözlerle" (Morrison, 2020, s. 39). Lula Ann, beyazlığı çağrıştıracak bir isim ve beyaz kıyafet tercihi ile annesinin benimsediği Beyaz üstünlüğünü dolaylı olarak kabul etmiş gibi görünür. Ancak Lula Ann, kendisini öncelikle annesine sonrasında da beyaz dünyaya kabul ettirme konusunda bilinçli bir dirayet gösterir. Fanon'un (2019, s. 92) belirttiği gibi, beyaz dünya siyahi insanı içine istemiyordu ve siyahi insanın kendi sınırları içerisinde kalması gerektiğini söylüyordu her defasında. Bu noktada, Fanon (2019, s. 93), siyahi insanı farklı bir açıdan ele alır ve şöyle der: "*İşe doğuştan gelen bir*

kompleks'ten hareketle başlamam olanaksız olduğu için, kendimi SİYAH olarak kabul ettirmeye karar verdim. Öteki, beni tanımak konusunda kararsız kalıyorsa, geriye tek bir çözüm kalıyordu: kendimi tanıtmak". Bride için öteki hem beyazlardır hem de öz annesidir. Artık geçmişine takılıp kalmanın, Lula Ann gibi hissetmenin çaresizliği ve anlamsızlığı ile mücadele etmek yerine 'siyahlığın güzelliğini' göstermeyi tercih eder. Fanon'un sık sık dile getirdiği siyahi insanın nevroitik çalkantıları bu durumda da kendini gösterir. Bride, siyah imgesi ile güzelliği birleştirirken beyazın gücünden yararlanır. Bu açıdan Bride, hem ismi hem de cismi ile siyahlığını gölgede bırakacak beyazlıktan güç alır. Annesi de bu durumun farkındadır: "Onu son iki görüşümde, nasıl desem, göz kamaştırıcıydı. Cesur ve kendinden emindi. Her gelişinde ne kadar siyah olduğunu unutuyordum çünkü güzel beyaz kıyafetleriyle rengini kendi lehine kullanıyordu" (Morrison, 2020, s. 49). Görmeye tahammül dahi edemediği kızının göz kamaştırıcı olduğundan bahsetmesi, Fanon'un (2019, s. 169) ifadesiyle, aşağı bir ırk olan zencinin üstün ırka benzeme çabalarının bir sonucu olarak zencinin beyazlığını başkalarına, özellikle de kendine kanıtlanma isteğidir. Bride'ın tercihleri, kendisini annesine kanıtlanma ve dolayısıyla annesinin onayını alma gayretinden, Sweetness'in düşüncelerinin değişmesi ise, kızının beyazlığa yaklaşma durumundan kaynaklanır. Kızının mevcut seçimleri ve toplumdaki seçkin konumu, istenmeyen siyahlığını arka plana iter ve siyahi kadın Beyaz karşısında güçlü bir konuma yerleşir. Fanon'a (2019, s. 93) göre bu durum, Beyaz'a karşı duyulan bağımlılık kompleksinden kaynaklanır çünkü öteki tarafından tanınana kadar her eylemi bu ötekine yöneliktir, Bride'ın seçimleri gibi.

Yetişkin Bride, tercihleri sonucu toplumdaki konumunu ve annesinin gözündeki yerini sağlamlaştırmış olsa da, anne-kız bağının hiçbir zaman kurulamamış olmasının etkilerini derinden hisseder. Bride'ın erkek arkadaşı Booker, onun aile bağlarından muaf olmasını, annesi ile karmaşık ilişkisi ve "korkunç baba figürü" (Morrison, 2020, s. 137) ile ilişkilendirir. Bu noktada Fanon'un (2019) Zenci ve Psikopatoji bölümünde yer verdiği açıklamalarından yararlanmak gerekir. Fanon, bir yetişkinin yaşadığı nevrozun çocukluk dönemi ile ilişkilendirilmesini ve aile içerisinde yaşanan çatışmaların yinelenip yinelenmediğine bakılması gerektiğini söyler. Ailenin ruhsal nesne ve durum⁸ olarak ele alınması gerektiğini savunur: "Aile ortamından çıkan çocuk aynı kurallarla, aynı ilkelerle aynı değerlerle karşılaşır. Normal bir ailede büyümüş normal bir çocuk normal bir insan olacaktır" (2019, s. 114). Fanon'un burada ele aldığı durum, beyaz ailede büyüyen bir çocuğun topluma dâhil olduğu zaman, kendi aile dinamikleri ile toplumun dinamikleri arasında bir farkla karşılaşmayacağı ancak siyahi çocuk için tablonun farklı olmasıdır. Siyahi ailede yetişen siyahi çocuk, toplumla

⁸ Fanon, burada Jacques Lacan'dan yararlanmıştır.

etkileşime geçtiğinde ya da bir beyazla karşılaştığında zihinsel şemaları sarsılır. Fanon'a göre (2019, s. 116), beyaz dünyayla kurulan en ufak ilişki, normal ailede büyüyen normal bir siyah çocuğu anormalleştirecektir. Fanon (2019, s. 120) zenci yaşamı soydaşları arasında geçtiği sürece sorun olmadığına ancak beyaz bakışla karşılaştığı anda kendindeki melaninin ağırlığını hissettiğine vurgu yapar. Nitekim ten rengine dayalı ayrımcılığın ilk basamağı aile ortamından farklı olan toplumsal zemindir. Lula Ann ise bir istisna olarak karşımızdadır. Lula Ann için beyaz bakış, kendi annesidir ve beyaz dünyanın ağırlığını öncelikle anne kucağında hissetmeye başlar. Siyahi ailenin daha siyah olan evladı olarak beyaz dünyanın acımasızlığı ile yetişir. Bu açıdan Bride, beyaz aileye evlatlık verilmiş siyahi bir kız gibi düşünülebilir. Bride'ın ebeveynleri tarafından istenmemesi, Fanon'un bahsettiği (2019, s. 115), "hastalık durumunun aile ortamına konumlanması" ile açıklanabilir çünkü Fanon nevrozların kökenini yaşantıların oluşturduğunu belirtir. Annesinin kendisini Beyaz gibi görmesi neticesinde cehenneme dönüşen aile ortamı, Lula Ann'in kendini bulma yolculuğunu sancılı bir hale getirir. Tüm yaşantılarına rağmen, Morrison'un hem özne hem de nesne olarak konumlandığı küçük siyahi kız çocuğunun yetişkinlik döneminde, bedeni ile barışık olmasının ardında önemli bir mesaj yatar: Önüne engeller konulmazsa siyahi kadın da saflığı simgeleyen beyaz kadın gibi sevmeye, başarıya ve kabul görmeye layıktır. Benzer bir mesajı Fanon (2019, s. 183) da beyaz dünyaya verir: "Zenci yoktur. Beyaz da olmadığı gibi...". Dolayısıyla beyaz eliyle yaratılan ve siyah tarafından 'mecburen' kabul edilen bu kurgusal ayrım yoktur ve her iki ırk da eşitliği eşit şekilde hak eder.

Fanon (2019, s. 147), ırk ayrımının ontolojik bir yanı olmadığına dikkat çeker. Aynı vurguyu Morrison da yapar: "Siyah da bir renk işte" demişti Booker. Kalıtsal bir özellik-ne bir kusur, ne de bir lanet, ne bir nimet, ne de günah" (2020, s. 145). Bride, annesinin kendisinden nefret ettiğini ve bunun tek sebebinin ten rengi olduğunu dile getirdiğinde, erkek arkadaşı Booker bu açıklamayı yapar. Fanon da (2019, s. 151) *Siyah Deri Beyaz Maskeler* kitabında kalıtsal bir özellik olan ten renginin nasıl kurmaca bir yapıya dönüştüğünden bahseder. Bedensel şemanın altına tarihsel-ırksal bir şema koyar ve bu şemanın siyah-beyaz ilişkisinin asli belirleyicisi olduğunu vurgular. Fanon'a göre, zenci beyaz uygarlığın kurbanıdır ve zencinin kolektif bilinçdışında siyah çirkinlik, günah, zifiri karanlık ve ahlak dışılık ile ilişkilendirilir. Zenci, siyahlığını unutturmaya çalışır ve her an kendi imgesiyle savaşır: "Ben ötekilerin bana ilişkin "düşüncesinin" değil, görüntümün kölesiyim" (2019, s. 93). Benzer şekilde, siyahlığının tutsağı olan Bride, annesinin kurbanıdır ve annesi için çirkinlik ve kötülüğü simgeler. Bu nedenle, Bride ötekinin annesi olduğu bir mücadelenin içerisinde kendisini bulur. Annesinin tüm çabası beyaz dünyanın bir parçası olmak iken, Bride annesi tarafından sevilmenin yollarını arar. Annesi kendisine şefkat gösterebilir, elini tutsun ve bir kez olsun gururla baksın (Morrison, 2020, s. 152) diye beyaz

öğretmenine iftira atarak mağdur olmasına yol açar. Görüldüğü üzere, siyahi birey, üstünlüğünü kabullendiği öteki tarafından değer görmek, yok sayılmamak ve hor görülmemek için her yolu dener. Sweetness, kızını ötekileştirerek beyazlar gibi davranır. Öte yandan Bride, bir ‘beyaz’ gibi davranan annesinin koşulsuz sevgisine erişebilmek için, asıl öteki olan Beyaz’ı bir araç olarak kullanır. Ancak bunu çocuk saflığı ile yapar, Beyaz’dan oç alma arzusu ile değil: “Lula Ann’in günahlarını itiraf etmişti ya, kendini yeniden doğmuş gibi hissediyordu. Annesinin aşağılamalarını, babasının çekip gidişini tekrar tekrar yaşamak, bundan artakalmak zorunda değildi artık” (Morrison, 2020, s. 161). Fanon (2019, s. 15), siyahi insanın bazı davranışlarının temelinde, Beyaz’dan intikam alma duygusu yattığını söyler. Ancak Bride’ın bir beyazın hapse girmesine yol açan iftirası, annesinin dünyasına kabul edilme isteğinden başka bir şey değildir.

Sweetness başlıklı bölümle başlayan *Tanrı Çocuğu Korusun*, yine aynı başlıklı bölümle biter. Bride’ın hamilelik haberini verdiği mektubundan bahseden Sweetness, hem kuramadıkları anne-kız ilişkisinden hem siyahi gerçekliklerden bahseder. Bebeğin babasının Lula Ann kadar siyah olup olmadığına ilişkin merakına, kızının kendisine duyduğu nefrete, ilk fırsatta kendisini terk etmesine ve kızının görüntüsünün siyahlığını unutturacak kadar iyi olmasına değinen Sweetness, kızına yaptıklarından pişmanlık duyduğunu belirtse de, “o koşullar altında ‘doğru’ olanı yaptığını savunur” (Morrison, 2020, s. 174). Buradaki ‘doğruluğun’ belirleyici faktörünün beyazlar olduğu aşıkardır. Fanon’un (2019, s. 149) belirttiği gibi, güzeller güzeli sarışın bir çocuk huzur, sevinç ve umut ile eşdeğer iken, güzeller güzeli bir siyah çocukla karşılaştırılmasının oluru yoktur. Sweetness’in dünyasında kömür karası kızı fazlalıktır ama Fanon’un dünyası ötekine dokunmak ve ötekini hissetmek için hazırdır çünkü onun dünyasında ne siyah ne de beyaz vardır.

5. SONUÇ

Kadınlar yarasa ya da baykuşlar gibi yaşar,
hayvanlar gibi çalışır ve solucanlar gibi
ölürler...

Virginia Woolf⁹

Frantz Fanon, Siyah insanın Beyaz karşısındaki konumunu tartışmaya açarak siyahi insanın tutum ve davranışlarını inceler. Siyah’ın davranışlarının temelini oluşturan toplumsal koşulları ve bu koşulların doğurduğu patolojik etkileri tartışır ve bu noktada hem Siyah’ı hem de Beyaz’ı eleştirir. Fanon’a göre sadece Beyaz’ların üstünlük duygusu değil, Siyah’ların bu duygu karşısındaki aşağılık kompleksleri de kabul edilemez. Benzer doğrultuda

⁹ *Kendine Ait Bir Oda* (2002, s. 69)

Morrison ise, beyaz topluma kölelik sistemi ile dâhil edilen siyahi halkın ırkçılık ve ayrımcılık karşısında yaşadıklarını kaleme alır. Özellikle Afrikalı-Amerikalı kadın karakterleri aracılığı ile köleliğin, ırkçı tutumların ve toplumsal hiyerarşinin siyahi halk üzerindeki etkilerine odaklanır. Sistemik ırkçılığa maruz kalan siyahi kadını hem mağdur olan hem de mağdur eden olarak ele alan Morrison, ötekileştirilen siyahi kadının sesi olur.

Bu çalışmada Morrison'ın *Tanrı Çocuğu Korusun* romanı, Fanon'un *Siyah Deri Beyaz Maskeler* kitabında yer verdiği görüşleri ışığında derinlemesine analiz edilmiştir. Kölelik ile ötekileştirilen siyahi halk ile sömürgeleştirilen siyahi halkı ortak noktada buluşturan bir unsur vardır: ten renginin kusur olarak kabul edilmesi ve Siyah'ların bedelini ödemek zorunda bırakılmaları. Fanon, bu bedelin ödenmesine, kendisini ten rengine hapseden Fransa için savaşırken tanışır ve beyazlar için siyahın ne dilinin ne ideolojisinin ne de ülkesine ettiği hizmetin bir önemi olduğunu anlar. Öte yandan beyazın bu düşüncesi ile çocukluk yıllarında yüzleşen Morrison, eserlerinde en ağır bedeli siyahi kadının ödemek zorunda bırakıldığına dikkat çeker. Hem Fanon'un hem de Morrison'ın siyahi insanı anlama ve anlamlandırma ve onları öteki dünyaya anlatma arzusu taşıdığı söylenilebilir.

Fanon, Siyah'ların Beyaz'ın üstünlüğü karşısında onlar gibi olma arzusunu dile getirir ve aşağılık duygusunun Siyah'lar tarafından kabullenilmiş bir gerçeklik olduğuna dikkat çeker. Fanon, bu ırksal hiyerarşinin siyahilerin davranış ve tutumlarda sirayet ettiğini belirtir. Fanon'un psikolojinin bulgularıyla da desteklediği bu görüşünü, Morrison, *Tanrı Çocuğu Korusun* romanında somutlaştırır. Siyahi annenin kızına karşı tutumları ve bu tutumlar karşısında kızının kabul edilme ve anne sevgisine ulaşma arzusuyla ortaya çıkan davranışları, hastalıklı bir düşünce ve ideolojik kurgu olan ırk ayrımcılığının yansımalarını içerir. Beyaz olmayan anne, kendisinden daha koyu tenli olan kızından üstün görür kendini ama aynı anne beyaz karşısında bu ayrıcalığını yitirir. Fanon, renk hiyerarşisi olarak adlandırdığı bu durum ile orduda karşılaşır, Morrison ise, bu hiyerarşi ile büyür. Dolayısıyla iki yazarın da düşünceleri siyah-beyaz etrafında şekillenir. Böylece ırk ayrımcılığının yarattığı tahribat odak noktaları olur. İki yazarın da siyahın her yönüyle kötülüğü çağrıştırdığı düşünceyi ele aldığını söylemek mümkündür. Fanon, Siyah'ların Beyaz üstünlüğünün pekiştirilmesine yol açacak nevrotik davranışlar sergilediklerini savunur. Morrison, Fanon'un bu savını kadın karakterleri üzerinden aktarır ve siyahi anneyi nevrotik davranışlar sergileyen ve kızı üzerinde travmatik etkiler bırakan bir kadın figür olarak okuyucu ile buluşturur. Sonuç olarak, Fanon ile Morrison'ı bir araya getiren bu çalışmanın çıkış noktası, siyahi kadının anlaşılmasıdır. Bu doğrultuda siyahi kadının beyaz toplumdaki konumuna, toplumsal rollerinin belirleyicilerine ve toplumsal değişkenlerin aile dinamiklerini nasıl sarsabildiğine ışık tutulmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede, bu çalışma siyahi kadının var olma mücadelesini, toplumsal rollerinin belirleyicilerini ve

toplumsal değişkenlerin aile dinamiklerini, özellikle anne-kız ilişkilerini nasıl etkilediğini aydınlatmaya yönelik bir çaba içermektedir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

ETİK ONAY/KATILIMCI ONAMI

Makale kapsamında katılımcı kullanılmadığı için ilgili onaya yer verilmemiştir.

MADDİ DESTEK

Çalışma için herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

YAZAR KATKILARI

Bu çalışma ile ilgili tüm aşamalar tek yazar tarafından yürütülmüştür.

KAYNAKÇA

- Angelou, M. (2020). *Bir kadının yüreği*. (D. D. Doğan, Çev.). Everest Yayınları. (Özgün eser 1981 yılında yayınlanmıştır)
- Bayrak Akyıldız, H. (2016). Edebiyatta kadın ve toplumsal cinsiyet. A. Altunoğlu (Ed.) *Toplumsal cinsiyet çalışmaları* içinde (ss. 138-159). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Beaulieu, E. A. (Ed.) (2003). *The Toni Morrison encyclopedia*. Greenwood Yayıncılık.
- Bowers, R. S. (2010). A context understanding for Morrison's work. S.O. Iyasere ve M. W. Iyasere (Ed.) *Critical insights: Toni Morrison* içinde (ss. 38-55). Salem Yayıncılık.
- Butts, H. F. (1979). Frantz Fanon's contribution to psychiatry: the psychology of racism and colonialism. *Journal of the National Medical Association*, 71(10), 1016-1018.
- Cherki, A. (2022). Önsöz (Ş. Süer, Çev.). F. Fanon (Yazar), *Yeryüzünün lanetlileri* içinde (ss.7-18). İletişim Yayınları. (Özgün eser 2002 yılında yayınlanmıştır)
- Coates, T.N. (2021). Önsöz (S. Demirdöğdü, Çev.). T. Morrison (Yazar), *Ötekilerin kökeni* içinde (s. 7-14). Sel Yayıncılık. (Özgün eser 2017 yılında yayınlanmıştır)
- Frantz, F. (2019). *Siyah deri beyaz maskeler* (O. Türkay, Çev.). Metis Yayıncılık. (Özgün eser 1952 yılında yayınlanmıştır)
- Frantz, F. (2020). *Yabancılaşma ve özgürlük üzerine yazılar* (K. Çayırılı, Çev.). Sel Yayıncılık. (Özgün eser 2015 yılında yayınlanmıştır)

- Güngör-Süt, P. (2021). *Toni Morrison'ın romanlarında psikolojik zaman ve bellek*. Çizgi Yayınevi.
- Hansen, E. (1974). Frantz Fanon: Portrait of a Revolutionary Intellectual. *Transition*, 46, 25-36.
- Harbi, M. (2022). Önsöz (Ş. Süer, Çev.). F. Fanon (Yazar), *Yeryüzünün lanetlileri içinde* (ss. 273-277). İletişim Yayınları. (Özgün eser 2002 yılında yayımlanmıştır)
- Khalifa, J. (2020) (Der.). *Devrimci Psikiyatrist Fanon*. (K. Çayırılı, Çev.). F. Fanon (Yazar), *Yabancılaşma ve özgürlük üzerine yazılar içinde* (ss. 17-50). Sel Yayıncılık. (Özgün eser 2015 yılında yayımlanmıştır)
- Macey, D. (2012). *Frantz Fanon: A Biography*. Verso Books.
- Morrison, T. (2021). *Ötekilerin kökeni* (C. Demirdöğdü, Çev.; 3. Baskı). Sel Yayıncılık. (Özgün eser 2017 yılında yayımlanmıştır)
- Morrison, T. (2020). *Tanrı çocuğu korusun* (E. Ersavcı, Çev.; 4. Baskı). Sel Yayıncılık. (Özgün eser 2015 yılında yayımlanmıştır)
- Morrison, T. (2008). *What moves at the margins*. (C. C. Denard, Ed.). Mississippi Üniversitesi Yayınları.
- Mungan, M. (2004). *Kadınlığın 21 hikayesi*. Metis Yayınları.
- Royot, D. (2007). *Amerikan edebiyatı*. (R. Madenci, Çev.). İletişim Yayınları. (Özgün eser 2004 yılında yayımlanmıştır)
- Şeker, A. (2019). Feminist edebiyat eleştirisi bağlamında edebi metinlerde kadın gerçekliği. *Söylem Filoloji Dergisi*, 4(2), 347-359. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.614830>
- Tate, C. (2023). *Black women writers at work*. Haymarket Books.
- Ünlü, B. (2011). Frantz Fanon: ezilenlerin ve mülksüzlerin düşünürü. *Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi*, 1 (1), 9-41.
- Woolf, V. (2002). *Kendine ait bir oda*. (S. Öncü, Çev.). İletişim Yayınları. (Özgün eser 1987 yılında yayımlanmıştır)